

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI DERGİSİ

DİNİ İLMİ EDEBİ MESLEKİ AYLIK DERGİ

Cilt : XII Sayı : 1
OCAK — ŞUBAT 1973

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

EY İMAN EDENLER, İÇKİ KUMAR, (TAP-
MAYA MAHSUS) DİKİLİ TAŞLAR, FAL
OKLARI ANCAK ŞEYTANIN AMELİNDEN
BİRER MURDARDIR. ONUN İÇİN BUN-
(LAR)DAN KAÇININ Kİ MURÂDINIZA
ERESİNİZ.

ŞEYTAN, İÇKİDE VE KUMARDA ANCAK
ARANIZA DÜŞMANLIK VE KİN DÜŞÜR-
MEK, SİZİ ALLAH'I ANMAKTAN VE NA-
MAZDAN ALIKOYMAK İSTER. ARTIK SİZ
(HEPİNİZ) VAZGEÇTİNİZ DEĞİL Mİ?

Mâide : 90 - 91

İmtiyaz Sahibi ve Yazı İşlerini
Fiilen İdare Eden Sorumlu Müdür
M. SAİM YEPREM
Diyamet İşleri Başkanlığı
Derleme ve Yayın Müdürü

FÂTİHA SÛRESİ

Celâl YILDIRIM
Afyon Müftüsü

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
أَحْمَدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۝ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝ مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ ۝
إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ۝ اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ۝
صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ۝

MEÂLİ : Hamd, âlemlerin Rabbi, Rahmân, Rahîm, cezâ (hesap ve mükâfat) gününün yegâne sâhibi Allah'a mahsustur.

(Allahım!) Yalnız Sana ibâdet eder ve ancak Sen'den yardım dileriz. Bizi dosdoğru yola ilet; nimetine erdirdiğin kimselerin yoluna... Gadaba uğrayanların ve sapıklarınkine değil.

İNİŞ SEBEBİ :

Namaz, Resûlullah (A.S.) Efendimizin hicretinden birbuçuk yıl önce Mi'rac Gecesi farz kılındığına göre, Fâtiha-i şerife her namazda okunmak üzere ve Kur'ân-ı Kerîm'in özeti mâhiyetinde ya bu tarihten biraz evvel ya da bundan hemen sonra inmiştir. (1)

Bu tesbîte göre, Resûlullah (A.S.) Efendimiz onbir ya da onbir buçuk sene Fâtiha'sız olarak namaz kılmıştır. (2)

Eshab-ı kirâmdan İbnü Abbas (R.A.), tâbiîn-i kirâmdan Katade'ye göre bu sûre Mekke'de; Ebû Hüreyre (R.A.), Mücâhid, Atâ' bin Yessar ve Zühriy'e göre Medine'de inmiştir.

Diğer bâzısına göre bir kere Mekke'de, bir kere de Medine'de inmiştir. Ebû Leys es-Semerkandî bu sûrenin yarısının Mekke'de, yarısının da Medine'de nâzil olduğunu söylemişse de garip karşılanmıştır. (3)

Bu sûrenin diğer isimleri :

Fâtiha sûresinin birçok isimleri vardır. İsmiinin çokluğu onun mânasının genişliğine, esnekliğine ve kadrinin yüceliğine delâlet eder.

- (1) Tefsîri'l-Kur'âni'l-Azîm Li-bni Kesîr: C. 1, S. 8/Mısır baskı?
- (2) Ruhul-Maaniy Li'l-Âlûsî: C. 1, S. 33/Beyrut baskı?
- (3) Tefsîri'l-Kur'âni'l-Azîm Li-bni Kesîr : C.1, S. 8/Mısır?

1. Kur'ân-ı Kerîm'in başlangıcı, sır ve hikmetlerle örtülü mâna haznesinin altın anahtarı ve namazda Allah ile kul arasında ilâhî bir şifre olduğu için ona «Fâtihatü'l-Kitab» denilmiştir. (4)

2. İlk âyeti veya ikinci âyeti «el-hamdu» kelimesiyle başladığı için ona: «Hamd sûresi» denilmiştir. (5)

3. Kur'ân-ı Kerîm'in temeli ve özeti mâhiyetinde bulunduğu için ona «Ümmü'l-Kur'ân» (Kur'ân'ın anası) denilmiştir. (6)

4. Her namazda tekrarlandığı veya Kur'ân'ın yedi ana bölümüne çift kanatlı yedi giriş kapısı özelliğinde olduğu için ona : «Seb'u'l-mesâni» denilmiştir.

5. Akli selîmini kullanan mü'minler için tam ve mükemmel bir rehber, ilâhî belagati hâiz eksiksiz ve kusursuz bir düstur olduğu için ona : «Vâfiye-Kâfiye» denilmiştir.

6. İnsanı rûhen ve vicdânen geliştiren, dünya ve âhiret ızdırablarını dindiren, gönül sıkıntısını giderip rûhî hastalıklara şifâ veren bir belge ya da reçete olduğu için ona : «eş-Şifâ» denilmiştir.

7. Kur'ân-ı Kerîm'deki mevcut ilimlerin ve ilmî verilerin özeti niteliğinde bulunduğu için ona : «el-Kur'ânu'l- Azim - Saygıdeğer Büyük Kur'ân» denilmiştir. (7).

BU SÜREYLE İLGİLİ BÂZİ HADİSLER

أَلْحَمْدُ لِلَّهِ أَمْرُ الْقُرْآنِ وَأَمْرُ الْكِتَابِ وَالسَّبْعُ الْمَثَانِي

«el-Hamdu lillâh, Kur'ân'ın ana temelidir, Kitab'ın esasıdır. Yedi ikili âyet (çift kanatlı yedi giriş kapısı) dir.» (8).

«İbnu Abbas (R.A.) diyor ki : Cebrâîl (A.S.) ın Peygamber (A.S.) Efendimizin yanında bulunduğu bir sırada Hz. Peygamber (A.S.) gökten kapı sesi gibi bir ses duydu da başını kaldırıp : «Bu, göğün bir kapısıdır ki bugün açıldı; bundan önce açılmamıştır.» dedi. Bir melek o kapıdan indi. Hazret-i Peygamber (A.S.) : «Bu bir melektir ki yeryüzüne indi. Bundan önce o hiç inmemiştir.» diye ilâve etti. İnen melek selâm veriyor ve : «Getirdiğim iki nûr ile sizi müjdeliyorum : Bu iki nûr sizden önce hiçbir peygambere verilmemiştir. Bunlar : Fâtihatü'l-Kitab ile Bakare sûresinin son âyetleridir. Ondan (diğer bir rivâyette bu ikisinden) okuyacağın her harf karşılığında sana (sevâb ve bir nûr) verilecektir.» (9).

(4) el-Câmiu Li-Ahkâmi'l-Kur'ân Li-Ebi Abdillâh Muhammed bin Ahmed el-Ensari el-Kurtubi/C. 1, S. 111 Mısır baskı : 1967-1387.

(5) el-Câmiu Li-Ahkâmi'l-Kur'âni-l-Azim : C. 1, S. 111/Mısır 1967.

(6) Sünen-i Tirmizî : Kitabu't-tefsîr 3123 nolu hadîs/Hımıs baskı : 1968-1387.

(7) el-Câmiu Li-Ahkâmi'l Kur'ân : C. 1, S. 113-114/Mısır : 1967-Ruhu'l Maaniy Li'l-Âlûsî : C. 1, S. 35/Beyrut baskı : ?

(8) Sünen-i Tirmizî : Kitabu't-tefsîr 3123 nolu hadîs/Hımıs baskı : 1968-1387 - Tefsîr-i Kurtubi (el-Câmiu Li-Ahkâmi'l-Kur'ân) C. 1, S. 116/Mısır baskı : 1967.

(9) et-Tâc el-Câmiû Li'l-Usûl : C. 4, S. 15-16/eş-Şeyh Mansûr Ali Nâsif - Mısır baskı : 1962-1382.

مَنْ صَلَّى صَلَاةً لَمْ يَقْرَأْ فِيهَا بِأَمْرِ الْقُرْآنِ فَهِيَ خَدَاجٌ فَهِيَ خَدَاجٌ غَيْرُ تَمَامٍ

«Kim bir namaz kılar da onda Ummu'l-Kur'ân (= Fâtiha'yı) okumazsa, o namaz noksandır, o namaz noksandır, tam değildir.» (10).

Sevgili Peygamberimiz (A.S.), Azîz ve Celîl olan Allah'dan şu Kudsi Hadisi naklediyor :

«Fâtiha'yı kendimle kulum arasında ikiye böldüm : Yarısı Benim, yarısı da kulumundur. Kulumun istediği onun hakkıdır; kendisine verilecektir.»

Hazret-i Peygamber (A.S.) aynı hadisin devamında diyor ki :

«Bir kul 'el-Hamdu lillâhi Rabbil-âlemin' dediği zaman, Allahu Teâlâ : «Kulum bana hamdetti der. kul: «er-Rahmâni'r-Rahîm» dediğinde, Allahu Teâlâ: «Kulum Beni umumî ve hususî merhametle andı: Beni övdü» der. Kul: «Mâliki yevmi'd-dîn» dediği zaman, Cenâb-ı Allah: «Kulum Beni büyük tanındır ,bana saygı gösterdi, Beni ta'zim etti» der. Kul: «İyyâke na'budu ve iy-yâke nesteîn» deyince, Allahu Teâlâ «Bu, Benimle kulum arasındadır (İbâdet kuluma, yardım etmek de bana aittir). Kulumun istediği verilecektir» der. Kul: «İhdinâ's-sırata'l-müstekîm... ilâ, velâ'd-d-dâlin» dediğinde, Allahu Teâlâ : «Bu dilek kula aittir; ona istediği verilecektir.» buyurur.» (11)

«Yehûd mağdubu aleyhim'dir; Nasara ise dalâl'dır.» (12)

Adiy bin Hâtem'in rivâyet ettiği bu hadîs-i şerîften anlaşılıyor ki : Fâtiha-i şerîfede geçen «Gadaba uğrayanlar»dan maksad Yahudilerdir. «Sapıklar» dan maksad da Hıristiyanlardır.

İ L M İ Y Ö N Ü

Fâtiha'da geçen R a b kelimesi, terbiyenin kemâle erîştiren bütün yollarını ve inceliklerini içine alan bir sıfattır. Varlık âleminde canlılardan bilinen, bilinmeyen her şeyin -cins ve türüne göre- basamak basamak kemâle doğru yükseldiğini görüyoruz. Meselâ : Bir spermayı inceleyip düşünecek olursak yavaş yavaş nasıl tekâmül ettiğini anlamakta gecikmeyiz. En gelişmiş bir canlı olan insan bedeni nasıl meydana geliyor? Canlılık birimi olan h ü c r e n i n, canlı varlıkların yapı taşı olması ve hayatî olayların cereyân ettiği yer olarak tesbiti ve hücrelerin bağımsız oldukları halde müşterek iş görmeleri nasıl bir kanuna bağlı olarak faaliyet gösteriyor?! Bunlar vücut organlarını teşkil etmek için hiç şaşmadan yerlerini alıyor. Bu sayede oluşan organlar en mükemmel makinalardan, en büyük kimya laboratuvarlarından daha mükemmel çalışıyor.

İlim adamları bu tecdîcî tekâmülü, bir tesadüfe değil, değişmeyen bir takım kanunlara bağlamak zorunluğunu meydana koymuşlardır. Çünkü yavaş yavaş, basmak basmak, fakat planlı bir şekilde tekâmül canlı olan bü-

(10) Süneni't-Tirmizî : C. 8, S. 151/Hıms baskı : 1967-1387.

(11) Sahîh-i Müslim: Kitabu's-Salât, bab-ı vücûb-ı kıraati'l-Fâtifa C. 1, Ebû Dâvud: Babu men tereke'l-kıraat - İbn Mâce : Fi Kitabı İkaameti's-salâ. - Sünen-i Tirmizî : C. 8, S. 148-149/Hıms baskı : 1967.

(12) Sünen-i Tirmizî : C. 8, S. 153/Hıms baskı : 1967-1387.

tün varlıkların özüne yerleştirilmiş ve bu bir zaruret hâlini almıştır. Bu zaruret illiyet (kozalite = sebeplilik) prensibi içinde gerçekleşerek bir maksada doğru yükselir.

Böylece ilâhî irâde kanununu, **R a b** sıfatı incelik ve derinliğiyle bize hatırlatmakta ve tekâmülün bu kanuna bağlı bulunduğunu en vecîz bir ifâdeyle beyân etmektedir.

«Ancak bizim anlatmak istediğimiz tekâmül ve terbiye, **Darwin'in** (13) **İNSANIN MENŞEİ** adlı eserinde bahsettiği tekâmül değildir. Öna göre hayvanlarla insan türü arasında zaman bakımından bir öncelik-sonralık vardır. İnsanın hayvandan geldiğini ve maymunun buna canlı bir misal teşkil ettiğini iddia eder. Hemen söyliyelim ki, bu iddiâ ve varsayım artık günümüzde hücre üzerindeki ilmî araştırma ve çalışmalar karşısında değerini kaybetmiştir. Zamanımızın biyologları, canlıların türüne ve her türlü özelliğine göre kendine benzeyen canlılardan meydana geldiğini kesin olarak ortaya koymuşlardır. Çünkü canlı maddenin en büyük vasfı ve onu cansız maddeden ayıran en önemli fonksiyonu **özümleme** ve **özümlemedir**. Bu da fizik ve kimya nev'inden değildir. Yalnızca organizasyona aittir.» (14)

Darwincilik'in türler arasındaki intikal teorisinin iflas ettiğini meydana koyan **Newyork İlim Akademisi Eski Başkanı A. Gressy Morrison** diyor ki :

Hayat için elzem iki şart bugün bizim bildiğimiz fakat Darwin'in bilmediği birtakım olaylarda kendini göstermektedir. Meselâ : **Gen** harikası gibi. Bu **gen** denen şeyler o kadar anlatılmıyacak kadar küçüktür ki, yeryüzündeki mevcut bütün canlıları meydana getiren genlerin hepsini bir araya toplasak bir yüksüğü bile doldurmaz. Mikroskopla bile görülemiyen bu genler ve onların adaşları kromozom'lar her canlı hücreye yerleşirler ve bütün insan, hayvan ve bitkileri hususiyetlendirirler. Bir yüksük, iki milyarı aşan insan nüfusunun ayrı ayrı bütün ferdî hususiyetlerini içine alamıyacak kadar küçüktür ama, bu husustaki gerçekler tereddüde yer bırakmamaktadır.

Öyle ise **gen** denen bu şey nasıl olur da bir sürü baba ve dedelerin özelliklerini içinde gizliyor ve nasıl oluyor da bu inanılmıyacak kadar küçük bir yerde ayrı ayrı her birinin psikolojisini koruyabiliyor?

İşte burada **gen**'i içine alan ve nesilden nesile geçiren hücrede asıl gelişme-yetişme başlar. Mikroskopla bile görülemiyen küçücük bir gen, içinde hapsedilen birkaç milyon atomun böyle yeryüzündeki bütün hayatı kesin olarak idâre edebilmesi niteliği sadece **Yaratıcı** bir bilginden çıkacak derin bir ilim ve maharetin eseri olabilir; başka hiç bir teoriye imkân yoktur.»

Elektron mikroskopunda hücre-dokuları ve en küçük canlıları inceleyen ilim adamları da **Darwinizmin** türler arasındaki teorisinin iflâs ettiğini ve artık bir değer taşımadığını, biyolojik araştırma sonucunda elde edilen bilginin İslâmî görüşle birleştiğini meydana koymuşlardır. Özetle deniliyor ki :

(13) **Darwincilik** : Çeşitli hayvan ve bitki türlerinin bir bakıma aynı köklerden geldiğini ve evrimin çağlar boyunca dış te'sirlerle basitten gelişmişe doğru nasıl oluştuğunu açıklar. Darwin, aynı kökten gelen türlerin başkalaşmasını, yani soy değişimi gerçeğini ortaya koymak için **d o ğ a l** (tabii) ayıklanmayı hareket noktası olarak sebep gösteriyordu.

(14) Bak : Tarihî Maddeciliğe Reddiye: s. 32-33/1963

«DNA (Dezoksiriboz) kalıtımda esas rolü oynar. Esas olarak hücre çekirdeğinde bulunur. RNA (Riboz) ise bilhassa protein sentezi yapar. Çekirdekçikte ve protoplazmada bulunur. RNA'nın üç çeşidi vardır, her canlıda kendine has özellik taşır. Hücreler bunlar vasıtasıyla kendine yararlı enzimleri (salgıları) yapmak zorundadır. RNA çoğunlukla DNA kontrolü altındadır. DNA tarafından verilen emri alan RNA diğer çeşitleri ile birlikte o hücrenin enzimi için lüzumlu olan emino asitleri -ki proteinlerin vücuttaki yapı taşlarıdır- her türün özelliğine has bir şekilde sıraya koyar. DNA'ların her türün özelliğine göre farklılık ve fonksiyon göstermesi bile, DARWİNİZM'İN türler arasındaki intikal teorisinin iflasından başka bir şey değildir.» (15)

RABBÜ'L-ÂLEMİN (= Âlemlerin Rabbi) terkinin ilmi yünden şöyle de izah edebiliriz : Var olan her şey ya vâcib, ya da mümkündür. Üçüncü bir ihtimal yoktur. Mümkün ise kendisini vücuda getirecek daha önceki bir illete muhtaçtır ve illetler silsilesinin sonsuz olarak geriye doğru devamı mümkün değildir, öyleyse onun vücudu vâcib olan bir mevcudda nihâyete ermesi zaruridir. Onun vücudu için bir illete lüzum yoktur. O, bizatihi en yüksek kemâl sâhibi ve ezelden beri bütün sıfatlarıyla fiil halindedir; bekasını devam ettirmek için bir şeye muhtaç değildir.

İşte biz bu ilk mevcuda -ki ezeli ve ebedîdir- «Allah» deriz ve bu mânayla O, Rabbü'l-âlemîn (= Âlemlerin yegâne terbiyecisidir).

O halde Rab sıfatının âlemîn çoğuluna izâfesiyle birlikte delâlet ettiği t e r b i y e, insanları, hayvanları ve bitkileri basamak basamak türünün özelliğine has bir şekilde kemâle doğru götürmektedir.

MÂLİKİ YEVMİ'D-DİN (Din gününün yegâne sâhibi) :

Din, ilim ve felsefe bu konuda birleşir. Allah hesap ve cezâ gününün yegâne sâhibi ve mâlikidir. Çünkü Allah bütün hayır, iyilik ve adâletin kaynağıdır. Bunların -melekût âleminde olduğu gibi- yeryüzünde insan türü arasında gerçekleşmesini ve hedefi olan saadete erişmesini diler. O halde hayır ve adâletin hedefi, diğer bir tabirle karşılığı saadettir. Ama şu dünyada ekseriya hedefine ulaşamıyan hak ve adâletin, iyilik ve fazîletin -varlık âlemindeki ilâhî irâde kanunu icabı olarak- mutlaka gerçekleşmesi, hedefine ulaşması lâzımdır. Ekseriya gerçekleşmediğine göre ikinci bir âlemin varlığını kabul etmek zarureti doğar. Tabiatıyla öbür dünyada hak ve adâleti te'mîn edecek bizzat biz değiliz; bunu eşyanın herhangi birinde mevcut bir kuvvetten beklemek de boş ve faydasızdır. Hak kavramını gereği gibi idrâk etmiş bir üstün ilim sâhibinin ve onun buyruklarını gerçekleştirecek emsalsiz bir irâdenin var olması gerektir. İşte biz bu ilim ve irâde sâhibine «Allah» diyor ve kıyâmet günü ancak O'nun hak ve adâleti gerçekleştireceğine inanıyoruz. (16)

Diğer bir izahla :

İyilik ile saadet ,kötülük ile azâb arasında kuvvetli bir bağ vardır. Böyle olmamış olsaydı iyilik ve kötülük neticesiz kuru birer kavramdan ibâret kalırdı. Meselâ : bu dünyada «fazîlet» kendi sâhibini bâzen felâkete sürükler-

(15) Elektron Mikroskopunda Hücre-Dokular ve En Küçük Canlılar : Günan AŞAR/Sahife : 10-24/1970.

(16) Yeni Felsefe Tarihi/Emil Fâke -Mütercimi : Ahmet Hidâyet. Altıncı bölüm : Kant Felsefi S. 147-149/İstanbul baskı 1927 dan özet.

mektedir, hayırhahlık, mutluluk hedefine ulaşamamaktadır. O halde aksi görünme ve belirti, ikinci bir dünyanın varlığını isbat etmez mi? O takdirde bu dünyada mükâfat ve karşılık göremiyen hayır ve fazîletin, öbür dünyada görmesi gerekir.

AHLÂKÎ YÖNÜ :

Çoğu insanlar beşeriyetin asırlardan beri edindiği tecrübelerden ve dinî ahlâktan çıkardığı güzel âdet ve töreleri, hayatın asıl mânasını ve yaşama düzenini bir tarafa itip keyfine göre sınırsız bir hürriyet havası içinde hayat sürmek ister. Gerçi bu, insanda fitrî (yaratılıştan) bir arzudur; fakat ayarlanmazsa ya da frenlenmezse tehlikeli olur; aynı zamanda Allah'ın insan hayatı için koymuş olduğu hayat kanununa aykırı bir hal alır ve bunun neticesi olarak en ağır tokatı yine bu kanundan yer...

İlâve edelim ki : Ferdin mes'ud olması için yalnız sağlık ve aklî muvazene kâfi değildir; bu ikisi kadar dîn ve ahlâk da lüzumludur. Sağlık nîmetini, akıl devletini ölçülü bir şekilde değerlendiren hedef ve gaayesine ulaşan bunlardır.

Varlık âlemini değişmez kanunlarıyla arızasız olarak idâre eden Allah (C.C.) insanın bu fitrî aşırılığını ve sınırsız hürriyet içinde yaşama temayülünü sınırlandıracak nitelik ve ölçüde esaslar ve prensipler koymuştur. **Kur'ân-ı Kerim'in** ilk sûresi olan **Fâtîha-i şerife** bunu en mükemmel tarzda kendinde özetlemektedir.

Bütün işlerin başı, düşüncelerin berraklığı, sözlerin büyüleyici te'siri, davranışların gerçek doğrultusu **B e s m e l e** ile vücut bulur. Çünkü Rahmân ve Rahîm sıfatları, iyilik ve hayır duygusunun bütün inceliğini içine alır; canlıların hepsini bu hayrın feyzine erdirmeyi hedef olarak tutar. Amellerin karşılık göreceği günde ise hak ve adâlet, merhamet ve şefkat kavramları düzeyinde gönülden inanmış ve teslimiyet göstermiş kullarını ebediyet nîmetine garkeder. Bu bakımdan **B e s m e l e**'siz başlanan bir iş feyzsiz ve bereketsiz kahr. Allah'ın Resûlü Hz. Muhammed (A.S.) buna işâretle buyurdular ki : **«Bismi'llahi'r-Rahmâni'r-Rahîm her şeyin anahtarıdır.» «Besmeyleyle başlanmayan bütün meşru' işler bereketsiz ve kısırdır. (17)**

Görülüyor ki, günlük hayatımızı dinî ve ahlâkî prensipler içinde düzenlememizde **B e s m e l e**'nin te'siri çok büyüktür. Diğer taraftan Allah'ın hamde lâıyk tek mevcut olduğuna gönülden inanan bir mü'min geçici servet ve mevki gibi değerlerle böbürlenmez. Her nîmetin ve hayrın Allah'dan geldiğini bilerek son derece mutevâzi olur. Allah'ın **Rahmân** ve **Rahîm** sıfatlarla tecelli edeceğine, kılı kırk yararcasına adâletin gerçekleşeceği günün tek sâhibi bulunduğuna her türlü şüpheden uzak bir itikadla bağlanıp imân eden her insan diğer canlı varlıklara karşı yufka yürekli, temiz kalbli, hassas ruhlu ve arı vicdanlı olmaya çalışır. Bir ân olsun hak ve adâletten ayamaz ve yaşadığı müddetçe fazîletin mücâdelesini yapar. Ve işte o zaman hakiki hayat ve mutluluk başlar.

Bunu aksine, Allah'a ve âhîret gününe inanmayan bir insan, biraz şöret, biraz şeref veya para için hayatı boyunca çalışıp çabalar. Zanneder ki, bunlardan birine sâhip olursa, o ölçüde tatmin olacak, bunca mahrumiyet

(17) el-Câmius-sağır: C. 2, S. 92/Abdülkadir el-Rahâvî Fi'l-Erbain - Mısır baskı?

ve emeğin karşılığını şu ölümlü dünyada görecektir. Oysa takatinin tükenmekte olduğunun farkında değildir, bütün vücudunun uzuvları yıpranmaktadır ve az sonra arzularını yerine getirmekten âciz kalacaktır. Böylece ölmek üzere olan bir kimse için refah, servet, şeref ve makam gibi şeyler mânasız kelimelerden ibâret kalacaktır.

Ama kendi yaradılışındaki üstün ve emsalsiz san'atın nasıl işlediğini ve kim tarafından niçin meydana getirildiğini anlamış olsaydı, bunca çaba ve gayretlerini bir takım zahirî sebeplere bağlamaz, bunun faydasız, mânasız ve neticesiz olduğunu idrâk eder; bu idrâk ve îman havası içinde peşin bir saadet istemeksizin hayatının ve çalışıp çabalamasının asıl hedef ve maksadını ta'yîn etmiş olurdu.

YARINLARA DOĞRU adlı kitabın sâhibi gâye ve hedefini ta'yîn ve tesbît etmemiş ya da edememiş bir insan için der ki: «Bir doktor, ipnotize edilmiş bir kadına, meslekdaşlarından birine bir kama saplamasını telkîn eder; bunun üzerine hasta uyanır, bir bıçak alır ve tanımadığı fakat kendisine telkîn edilen doktora saldırır. Bu cinayeti niçin yapmak istediği sorulunca da «**Bana fenâlık ediyor**» cevabını verir.

Bizim için de mesele aynidir. Sebebini ve maksadını bilmediğimiz hareketlere, yukarıdaki kadının söylediği gibi, kabulü imkânsız saçma sebepler buluruz.» (18)

ANCAK SANA İBÂDET EDERİZ :

Rahmân sıfatiyle herkese rahmet kapısını açık bulunduran; inkârcı, eş-ortak koşucu, putperest, ateşperest diye bir ayırım yapmadan bu dünyada her canlıyı kaabiliyet ve isti'dadına göre merhamet güneşiyle faydalandıran; **Rahîm sıfatiyle** de inanmış ve kulluk görevini yerine getirmiş samimi mü'minleri öbür dünyada has rahmetine mazhar kılacak olan; yeryüzünde fesad işlenmesin, tuğyan edilmesin, hür olarak analarından doğan insanlar esaret ve kölelik zilletine düşürülmesin diye adâletle hükmetmeyi emreden ve her hak sâhibinin hakkının verilmesi için Kitab ve peygamber gönderen, amelilerin karşılık göreceği kıyâmet gününün yegâne sâhibi bulunduğunu beyân eden; Fâtiha-i şerifenin ilk cümlesiyle nankörlüğün saygıdeğer yaratılan insana lâayık olmadığını hatırlatan âlemlerin **Rabbi** olan Allah elbetteki ibâdet edilmeğe daha lâayıktır.

Bunun için «**Ancak Sana ibâdet ederiz**» cümlesiyle ibâdetin kime yapılacağı; hamd ve şükürün asıl mânası, bu ikisinin karşıtı olan nankörlüğün âhîrette **Rahîm sıfatının** nûrundan ve tecellisinden mahrumiyete yol açacağı ifade ediliyor.

Evet, bir günde 30-40 defa Fâtiha'yı okuyan kimse, «**İyyâke na'budü**» hitabıyla Allahına şöyle söz veriyor :

a) Allahım, Seni bilip tanıdım. **Rahmân** ve **Rahîm** olduğunu anladım. Bütün varlığım Sana borçluyum ve her ân rahmetine muhtacım. Bana imân ve sıhhat gibi iki büyük nîmet bahsettiğin için Sana ne kadar şükretsem azdır. Övülmeye lâayık olan ancak Sensin.

b) Yaşadığım müddetçe Sana hamededeceğim, aslâ nankörlük yapmıyacağım.

c) Hiç bir fâniye kulluk etmiyeceğim, hiç bir fâninin önünde eğilmiyeceğim.

d) Bütün söz ve davranışlarımı, düşünce ve tasarılarımı Senin çizmiş olduğun çerçeve dahilinde değerlendirmeye çalışacağım.

e) Kıyâmet günü Senin yüce adâlet divanında hesap verirken mahcub olmamak, ebedî rüsvaylığa düşmemek için bu dünyada hak ve adâletten ayrılmıyacağım.

İşte Fâtîha sûresini bu imân ve idrâk içinde okuyan mü'minler her gün ve her saat ahlâkan yükselir, vicdanen arınır, insan-i kâmil olma basamaklarında başarılı olur.

İÇTİMÂİ YÖNÜ :

«(Allahım!) Yalnız Sana ibâdet eder ve ancak Sen'den yardım dileriz.»

Bu iki cümleden sosyal yapımızı madde putperestliğinin aldatıcı ve büyüleyici te'sirinden kurtarma çarelerini, ilâhî nizamaya uymanın huzur dolu nimetlerini ve böylece millet olarak birlik ve beraberlik içinde uzun ömürlü olmanın yollarını ve açık sebeplerini öğreniyoruz.

«Yalnız Sana ibâdet ederiz.» Cümlesi, kul ile Allah arasındaki münasebetin ilâhî nizamaya göre uygulanmasını, ara yerde vasıta bulundurulmamasını telkîn ediyor. Cemiyetin iç huzur, birlik ve beraberlik gibi temel meselelerinin ancak Hakk'a cemaatleşme şuuru içinde ibâdet etmekle mümkün olacağına işâret ediliyor.

Ayrıca, mef'ulün fiile takaddümü, Allah'dan başka hiç bir varlığa ibâdet etmenin câiz olmadığını; peygamberler dahil hiç bir insanın önünde eğilmenin doğru bulunmadığını ifade ediyor.

Bu bakımdan fertleri ilâhlaştırmanın haram olduğuna dikkatimiz çekiliyor. Çünkü kula kul olmak, insanı insanlık şeref mertebesinden indirir, bayağı bir mahlûk seviyesine düşürür; cemiyet ve milletin benliğini, kahramanlık ruhunu öldürür, vicdanları silik hale getirir; millî, dinî ve ahlâkî bütün değerleri kökünden söküp çıkarır. Bu yüzden halk, Fir'avn'lara tapanlar gibi şuarsuz ve irâdesiz bir kitle olur.

«Ancak Sen'den yardım isteriz.» Cümlesi bize şu hususları öğretiyor :

a) Bütün kuvvet ve kudret ilâhî irâde ve meşietten sadır olur. Allah yeğâne kuvvet ve kudret kaynağıdır.

b) Bütün kuvvet ve saltanatlar bu irâdeyle mahkûm olur. Çünkü varlık âleminde tek hükümran olan Allah'dır. Diğer bütün saltanatlar iğreti ve geçicidir.

O halde cemiyetler ve milletler ve onları idâre eden kadrolar her ân Allah'a yönelerek yardım istemeli ve O'nun üstün irâde ve kudretine boyun eğmelidirler. Aksi halde dağılıp yıkılmaya mahkûm olurlar. Tarih boyunca yıkılan medeniyetler, silinen imparatorluklar bu yüzdendir.

Cemiyet ve milletlerin tuğyan ve isyânını ancak Hakk'ın irâdesine bağlı sağlam bir akide frenleyip zararsız hale getirebilir. Ve bu akide kuvvetlendikçe cemiyetin sosyal ve ruhî yapısı gelişir; o kadar ki bütün kalbler bir araya gelip tek bir kalb halini alır ve bir ağızdan «Bizi doğru yola ilet. Nîmetine erdirdiğin kimselerin yoluna. Gadaba uğrayanların ve sapkınların yoluna değil!»

Duâsını yaparak kulluğun asıl mânasını ifade etmiş olurlar.